

*Seppälä, T., S. Lesonen, P. Ikkänen & S. D'hondt (toim.) 2022.
Kieli, muutos ja yhteiskunta – Language, Change and Society. AFinLAN vuosikirja 2022.
Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisu n:o 79. Jyväskylä. s. 151–169.*

Maarit Leskelä
Oulun yliopisto

Tekniikan asiantuntijat jäsentämässä työpaikan saksalais-suomalaista viestintää

German-Finnish business communication has been researched widely, but there is still a demand for approaches that consider the features of social action not only in situ but also in terms of their wider dimensions. Following nexus analysis, this study examines how two key actors in the field of technology make sense of German-Finnish communicative practices among IT professionals. Thematic analysis and situational maps were used in exploring the data. The analysis also encompassed the interaction orders, historical bodies and discourses in place as aspects of social action. The interviewees' accounts revealed the positioning of participants and key events bringing about change in the work community. The findings suggest that meaningful aspects of German-Finnish business communication as portrayed by the interviewees include opportunities for agency, prioritizing of face-to-face communication, and the structured flow of action in the workplace. The study provides implications for developing German-Finnish communication in professional communities.

Keywords: German-Finnish business communication, nexus analysis

Asiasanat: saksalais-suomalainen liikeviestintä, neksusanalyysi

1 Johdanto

Tutkimukseni keskittyy saksalais-suomalaiseen liike-elämässä tapahtuvaan vuorovaikutukseen sosiaalisena toimintana. Teknologian vaikutuksen lisääntyminen kaikenlaisessa viestinnässä on väistämätöntä. Muutos on herkemmin havaittavissa eri kieli- ja kulttuuriympäristöissä varttuneiden kuin yhteistä äidinkieltä käyttävien vuorovaikutuksessa (Varhelahti & Mikkilä-Erdmann 2016). Liikekumppaneiden välinen kaikille osapuolille muulla kuin omalla kielellä tapahtuva viestintä on altista väärintulkinnoille eritoten, jos kommunikaatiossa on kyse uuden luomisesta kuten IT-alalla. Saksalaisten ja suomalaisten välistä vuorovaikutusta on tutkittu, mutta sen vaikutusta sosiaaliseen toimintaan teknologiatäyteisessä ympäristössä vähemmän. On kaikkien osapuolten etu pyrkiä kohti yhteistä ymmärrystä ja sujuvaa kanssakäymistä, minkä edistämiseksi on tarpeen kiinnittää huomiota vuorovaikutuksen ohella myös siihen liittyvään sosiaaliseen toimintaan laajemmin.

Vieraskielisessä ammatillisessa viestinnässä esiin nousevat mm. erilaiset multimodaaliset resurssit, identiteettityö ja kielirepertuaarien haltuunotto (Räisänen 2019, 2020; Räisänen & Kankaanranta 2021). Vuorovaikutukselle annettuihin merkityksiin liittyy aina laaja sosiokulttuurinen konteksti. Tässä työssä tarkastellaan, miten kaksi suomalaista IT-alalla toimivaa asiantuntijaa jäsentää saksalaisten kanssa tapahtuvaa vuorovaikutusta, jolla on ammatillinen toimintaympäristö.

Tutkimusote pohjautuu neksusanalyysiin (Scollon & Scollon 2004), joka tarkastelee sosiaalista toimintaa. Neksusanalyysin mukaisesti haastateltujen vuorovaikutuskokemuksia saksankielisten kanssa tutkitaan osallistujien toimijahistorioiden, vuorovaikutusjärjestyksen ja diskurssien näkökulmista. Esiin nousevat mm. heidän työhistoriassaan ilmentyvät tapahtumat ja muutokset.

2 Tutkimuksen tausta

Liikeviestinnän tutkimuskohteena voi olla tiedonvaihdon, interaktion luonteen tai toimijoiden välisen vuorovaikutuksen tarkastelu (Neuvonen 2019). Liikeviestintä eroaa siten yritysviestinnän käsitteestä, joka viittaa taloudellisten tavoitteiden parantamiseen yrityskuvan rakentamisen sekä yhteistyön ja liikesuhteiden edistämisen kautta (Mast 2015). Saksalais-suomalaista viestintää sekä siihen liittyviä eroja on tutkittu sekä teksti-, diskurssi- että vuorovaikutustasolla jo pitkään. Tiittula (1987) sekä Tiittula ym. (2007) ovat perehtyneet mm. puheenvuoron saamiseen vuorovaikutustilanteissa. Tiittula (esim. 1993, 1999) on tarkastellut myös multimodaalisuutta saksalais-suomalaisessa vuorovaikutuksessa sekä nonverbaalin viestinnän osuutta viestin välittymisessä. Reuterin (mm. 2003) saksalais-suomalaista liike-elämäviestintää koskevaa tutkimusta luonnehtivat vieraan kielen oppimiseen ja opettamiseen, monikielisyyteen sekä suulliseen ilmaisuun liittyvät painotukset.

Kulttuurien välisen liikeviestinnän tutkimuksessa sosiaalinen, osallistujiin kohdistuva näkökulma on vahvistunut. Tarkastelua on siten kohdistettu mm. kehonkielen ja kulttuurisista tekijöistä kumpuaviin affektiivisiin tekijöihin, myös mediavälitteisissä tilanteissa (Kalverkämper 2017: 138). Moninaiset tarkastelunäkökulmat ovat nostaneet esiin tarpeen monitieteiselle tutkimukselle (Kalverkämper 2017: 138). Työelämän moninaisissa konteksteissa, kuten viesteissä, palavereissa, lehtiötauluilla ym. käytettävää kieltä ja sen muutoksia ovat tutkineet mm. Kankaanranta (2006), Skovholt ym. (2014) ja Jonsson ja Blåsjö (2020). Saksalais-suomalaista kontekstia edustavat Räisäsén (2018, 2019, 2020) translingualismiin ja Saksassa toimivien suomalaisten insinööriopiskelijoiden vuorovaikutukseen ja kielelliseen identiteettiin liittyvät tutkimukset. Moosmüller (2004) ja Müller-Jacquier (2004) ovat nostaneet esiin metodologisia haasteita yksi- ja monikulttuuristen vuorovaikutustilanteiden tutkimuksessa.

Teknologiavälitteisen vuorovaikutuksen tutkimus on tuore alue liike-elämässä tapahtuvan kulttuurien välisen kanssakäymisen tutkimusperinteessä. Aikaisemmat saksalais-suomalaista liikeviestintää koskevat tutkimukset ovat pääosin kohdistuneet liikekumppaneiden väliseen tilanteeseen vuorovaikutukseen. Keskinäisen vuorovaikutuksen kielenä on ollut saksa, joka on ollut osalle äidinkieli ja osalle vieras kieli. Tämän tutkimuksen valokeilassa on monikulttuurisissa yrityksissä toimivien asiantuntijoiden välinen kanssakäyminen, joka tapahtuu englanniksi.

Tämä tutkimus nojaa van Lierin (2004) ekologiseen lähestymistapaan, joka tarkastelee vuorovaikutusta toimijoiden keskinäisenä sekä toimijoiden ja ympäristön välisinä suhteina. Vuorovaikutukseen käytetty kieli nähdään kehollisena, tilanteisena sekä luonteeltaan sosiaalisena, dynaamisena ja joustavana ilmiönä (Lankiewicz 2014). Van Lierin (2004) mukaan merkitykset syntyvät, kun ympäristö tarjoaa yksilöille mahdollisuuksia muodostaa niitä. Tutkimuksessani keskeinen käsite on van Lierin (2010: 5) määrittelemä kielen käyttäjän toimijuus (*agency*). Van Lier tarkoittaa toimijuudella toiminnan haltuunottoa tai aktiivista roolia toiminnassa. Toimijuudelle tulisi antaa tilaa kukoistaa useilla eri tavoilla, koska se näyttäytyy tilanteiden ja henkilöiden mukaan eri tavoin.

Ekologinen näkökulma korostaa kielenkäytön haltuunottoa aktiivisena toimintana, jossa olennaista on toimijan osallisuus kielellisiin prosesseihin häntä ympäröivien resurssien avulla (van Lier 2004). Kielellinen resurssi voidaan nähdä paikallista ja sosiaalista merkitystä kantavana ja luovana kielellisenä mahdollisuutena, jota puhujat voivat aktiivisesti käyttää tietynlaisen persoonan luomiseen ja itsen asemointiin (Quist 2008).

Asemointi (positiointi) kytkeytyy identiteetin rakentamiseen: itseä liitetään tilanteisesti erilaisia ominaisuuksia, rajoituksia ja mahdollisuuksia (Benwell & Stokoe 2006: 4). Identiteetissä ei ole kyse pysyvistä käsityksistä itsestä, vaan tiettyssä vuorovaikutuskontekstissa tuotetusta eli kielenkäytössä tapahtuvasta itsensä asemoinnista, jossa pyrkimyksenä on tulla tunnustetuksi ja hyväksytyksi tietynlaisena yksilönä

(Davies & Harré 1990: 46–48; Gee 2000: 104). Positioinnin tarkastelussa tutkija voi nähdä, sysääkö toimija esim. syytä tapahtuneesta teknologian toimimattomuudelle, yhteiskunnalle vai osoittaako hän motiiviaan tai toimintaansa asioiden kehityskulkuun (Scollon & Scollon 2004: 125 viitaten Burkeen 1969). Tässä tutkimuksessa kartoitetaan vuorovaikutusta ja sosiaalista toimintaa sekä tilanteisesti että pidemmällä aikavälillä. Keskiössä on, miten työelämän toimijat jäsentävät ymmärrystään saksalaisten kanssa käydystä liikeviestinnästä, paitsi yksittäisen työntekijän niin myös laajemman yhteistyöverkoston kannalta.

3 Tutkimusote, tutkimusaineisto ja tutkimusprosessi

3.1 Tutkimusote

Kyseessä on soveltavan kielitieteen alaan kuuluva laadullinen tutkimus, jossa tutkimusstrategiana on neksusanalyysi (Scollon 2001; Scollon & Scollon 2004). Näkemys vuorovaikutuksesta on siinä sosiokulttuurinen (Vygotsky 1978) ja ekologinen (van Lier 2004). Neksusanalyysi tarjoaa kolmidimensioisen näkökulman sosiaalisen toiminnan tarkasteluun. Toiminnassa risteävät ensinnäkin vuorovaikutusjärjestys eli *interaction order* (Goffman 1961; suomenkielinen termi ks. Peräkylä 2001), toiseksi toimijahistoria eli *historical body* (Nishida 1958; suomenkielinen termi ks. Mäkelä 2010) ja kolmanneksi paikan diskurssit eli *discourses in place*. Tutkimuksessa on myös piirteitä symbolisen interaktionismin tavasta yhdistää symbolijärjestelmien ja sosiaalisen kanssakäymisen vaikutus identiteetin ja yhteisten merkitysten rakentumiseen (Kuusela 2001; Virtanen & Hiidenmaa 2020).

Tutkimuksen tavoitteena on selvittää, miten kaksi suomalaista IT-alalla pitkään toiminutta asiantuntijaa jäsentää saksalaisten kollegoiden kanssa tapahtuvan kommunikaation ja sosiaalisten suhteiden yhteyksiä sekä toimintaympäristön normeja ja kulttuurisia käytänteitä. Tarkastelun näkökulmana on toisaalta toimijoiden kokemukset ja käsitykset saksalaisten kanssa käydystä vuorovaikutuksesta ja toisaalta haastateltavien havainnot itse toiminnan luonteesta. Neksusanalyysi (Scollon 2001; Scollon & Scollon 2004) tarjoaa tavan tarkastella sitä, miten osallistujat sanallistavat ja ilmaisevat käsityksiään. Se antaa myös näkökulman tutkia, mitä selittäviä tekijöitä ympäröivä sosiaalinen, kulttuurinen ja materiaallinen ympäristö tarjoaa eri kulttuureista tulevien osallistujien dynaamisesti ja syklisesti rakentuvaan vuorovaikutukseen. Neksusanalyysissä myös tutkija itse pohtii suhdettaan tarkasteltavana olevaan sosiaaliseen toimintaan (Scollon & Scollon 2004).

Tutkimus sijoittuu pidemmällä aikajänteellä neksusanalyysin alkuvaiheeseen, jossa kartoitetaan mm. sitä, miten tietyt avaintoimijat itse jäsentävät tutkimuksen kohteena olevaa toimintaa. Neksusanalyttisessä tutkimusperinteessä kyseistä

orientaatiota ja tutustumista aiheeseen kutsutaan vaiheena kiinnittymiseksi (*engaging*), jossa tutkija hakeutuu mahdollisimman lähelle tutkittavaa toimintaa esimerkiksi avaintoimijoita haastatteleamalla (Scollon & Scollon 2004). Tutkimuksen seuraavissa vaiheissa tarkastelua syvennetään, mitä neksusanalyysin yhteydessä kutsutaan navigoinniksi (*navigating*). Neksusanalyysissä on mahdollista hyödyntää erilaisia lähestymistapoja tutkittavan toiminnan tarkastelemiseen eri näkökulmista (Larsen 2010; Larsen & Raudaskoski 2020). Neksusanalyttiseen prosessiin sisältyy myös muutos (*changing*). Neksusanalyysille on tyypillistä, että tutkija antautuu pohtimaan ilmiötä kentältä käsin ja hyödyntää etnografista otetta ilmiön tarkastelussa. Tässä tutkimuksessa keskityn vain avaintoimijoiden haastatteluihin keskeisten diskurssien ja vuorovaikutusjärjestysten havainnollistamiseksi sekä toimijahistorioiden merkityksen hahmottamiseksi.

3.2 Tutkimusaineisto

Tutkimusaineisto kerättiin haastatteleamalla kahta IT-alalla asiantuntijatehtävissä toimivaa suomalaista diplomi-insinööriä (pseudonyymit Tuomo ja Pekka), joilla on monipuolinen ja -vuotinen kokemus yhteistyöstä saksalaisten kanssa. Heistä toinen on toiminut ennen siirtymistään IT-alalle saksalaisessa autoteollisuudessa. Hyödynnän tutkimuksessa neksusanalyysin hengen mukaisesti paitsi kerättyä aineistoa myös havaintojani aihepiiristä ja ymmärrystä teoreettisista näkökulmista (Scollon & Scollon 2004).

Tuomon ja Pekan haastattelut toteutettiin noin tunnin pituisina teemahaastatteluin (ks. esim. Eskola & Suoranta 2014). Tuomo valittiin tutkimukseen harkinnanvaraisesti, sillä hänen tiedettiin tehneen vuosikymmeniä ammatillista yhteistyötä saksalaisten IT-asiantuntijoiden kanssa monenlaisissa positioissa. Pekka puolestaan valikoitui tutkimukseen Tuomon haastattelun perusteella. Haastattelussa kartoitettiin seuraavia teemoja: saksalais-suomalaisen ammatillisen viestinnän luonne ja mahdolliset häiriötekijät, johtajuuden suhde viestintään, viestinnän digitalisoituminen sekä viestinnän suhde laaja-alaiseen osaamiseen yleensä.

3.3 Tutkimusprosessi

Haastattelujen tallennuksen ja karkean litteroinnin jälkeen pelkistin ja analysoin aineiston teoriaohjaavan sisällönanalyysin (Tuomi & Sarajärvi 2018) menetelmin. Sisällönanalyysin avulla järjestin aineiston tiiviiksi ja hahmotettavaksi informaatioarvoa menettämättä. Redusoin ja lajittelin haastateltujen alkuperäisilmaukset pelkistetyiksi ilmauksiksi, kuten "esimerkit toimintatapaeroista" ja "keskustelu organisatiosta", minkä jälkeen kategorisoin ne ala- ja yläkäsitteiksi.

Lisäksi käytin aineiston työstämiseen Vasconcelos ym. (2012) kategorisointimalia (*ordered situational map*), joka pohjautuu Clarken (2005) soveltamaan *grounded theory* -analyysitapaan. Siinä tarkastellaan sitä, miten yksilöt toimivat suhteessa tutkittavaan ilmiöön, tässä tapauksessa saksalaisten ja suomalaisten välillä tapahtuvaan vuorovaikutukseen. Yläkategorioiden (esim. avaintapahtumat, yhteiskunnallis-taloudelliset tekijät ja sosiokulttuuriset elementit) avulla jäsentäen aineistossa esiin nousseita rakenteita ja ilmiöitä. Larsenia (2010) mukaillen vertailin eri teoria- taustoihin pohjautuvia taulukoita ja teemakarttoja rinnastamalla ja limittämällä niiden tuottamia havaintoja. Näiden eri menetelmien pohjalta kiinnitin huomiota erityisesti avaintapahtumien, toimintaympäristöjen ja keskinäisten suhteiden tuottamiin ulottuvuuksiin. Aineiston tarkastelussa teemoittelujen ja kartoitusten aikana sekä erityisesti lopussa punnitsin neksusanalyysin mukaisesti tulkintoja osallistujien vuorovaikutusjärjestyksen, toimijahistorioiden ja paikan diskurssien näkökulmasta (Scollon & Scollon 2004; Larsen 2010).

4 Analyysi

Analyysi osoitti, että saksalaisten kanssa tapahtuneissa vuorovaikutustilanteissa on tunnistettavissa avaintapahtumia, jotka ovat muokanneet avaintoimijoiden vuorovaikutusta saksalaisten kanssa. Pidemmällä aikavälillä myös ammatillinen identiteetti on muokkautunut saksalaisten kanssa käydyn vuorovaikutuksen myötä. Analyysin ensimmäinen osio keskittyy avaintapahtumiin. Toisen osion teemana on saksalais-suomalaisen asiantuntijavuorovaikutuksen toimintaympäristö ja sen yhteydet vuorovaikutukseen. Kolmas osio keskittyy haasteltavien ilmentämiin positiointeihin, jotka viittaavat vuorovaikutusjärjestyksen muotoutumiseen IT-alan saksalais-suomalaisessa asiantuntijavuorovaikutuksessa.

4.1 Vuorovaikutushistorian avaintapahtumat

Haastateltavista Tuomo kertoo olevansa säännöllisessä vuorovaikutuksessa saksalaisten kollegoiden, esimiesten, asiakkaiden ja toimittajien kanssa. Pekan haastattelun aikaiseen vuorovaikutuspiiriin kuului muutama saksankielinen kollega sekä saksalaisen kielialueen asiakkuuksien konsultaatiota. Aikaisemmissa työtehtävissä hän oli työskennellyt saksalaisissa työyhteisöissä Saksassa sekä saksalaisen esimiehen alaisuudessa Suomessa.

IT-asiantuntijoiden jäsenyyksestä on tunnistettavissa avaintapahtumia (*key event in situation; space/time stations*), jotka ovat muokanneet heidän identiteettiään ja ammatillista kehityskaartaan (de Saint-Georges 2005; Vasconcelos ym. 2012). Neksusanalyttisesti tarkasteltuna avaintapahtumat ovat tuoneet muutoksia

sosiaaliseen toimintaan muokkaamalla vuorovaikutussuhteita, mikä on pidemmällä aikavälillä vaikuttanut myös toimijuuteen työpaikalla.

Pekan jäsennyksessä avaintapahtumia ovat rekrytoituminen työelämään tutkinnon suorittamisen jälkeen, yritysfuusio ja työpaikan vaihdos työyhteisömuutosten jälkeen. Pekka yritti rekrytoitua valmistumisensa jälkeen saksalaiseen auto-teollisuuteen, mutta päätyi suomalaisen IT-yritykseen. Yritysfuusion takia lyhyellä sopeutumisajalla tapahtunut siirtymä kokonaisvaltaiseen yhteistyöhön saksalaisten kollegoiden kanssa palauttaa hänen mieleensä harjoitteluajan kokemuksia Saksassa. Pekan kokemusten mukaan saksalaisessa työelämässä tapahtuvaa vuorovaikutusta luonnehtii ennen kaikkea hierarkia, jäykkyys ja muodollisuus. Hän kertoo esimerkiksi 1 yritysfuusion tuomasta muutoksesta.

- (1) Suomalainen [...] rentous, kyllä se jäi pois sitten. Että se oli enempi hankalaa. Kaikki tai monikaan ei viihtynyt enään sitten siellä ja muutenkin se oli sellaista kilpailua siellä [...]. Ja kaikki saksalaiset [Firma2:ssa] yrittää pelata hirveesti kotiin-päin. Ja se oli sitten sellaista vääntöä, kenenkä tehdas lopetetaan ja kenenkä tai jääkö – saako Firma2:n johtajat riittävästi hyviä paikkoja siellä. (Haastattelu, Pekka).

Pekan kielelliset muotoilut painottavat työelämää kilpailun tai keskinäisen kamppailun näkökulmasta. Hänen jäsennyksestään ei ole tunnistettavissa sellaisia elementtejä, joiden voisi tulkita voimistaneen hänen kokemustaan tunnustetuksi tai hyväksytyksi tulemisesta työntekijänä (Gee 2000) uudessa fuusioituneessa yrityksessä, mikä puolestaan olisi vahvistanut hänen toimijuuttaan työyhteisössä.

Kokemuksellista kontrastia saksalaisen esimiehen kanssa käydylle vuorovaikutukselle syvensi todennäköisesti myös lähtötilanne: Ennen yritysfuusiota Pekka oli istunut opiskeluajoiltaan tutun suomalaisen esimiehen kanssa vierekkäin samassa työtilassa. Fuusion jälkeen hänen esimiehensä oli saksalainen Saksassa ja kommunikaatio muuttui spontaanin yhteyden mahdollistavasta kasvokkaisuorovaikutuksesta teknologiavälitteiseen ja strukturoidumpaan yhteydenpitoon. Myös YT-neuvottelut (Pekka käyttää termiä kierros) rakensivat osaltaan yritysfuusiota avaintapahtumaksi, mitä esimerkki 2 kuvastaa. Avaintapahtuma näyttäytyy Pekan jäsennyksessä tunnepitoisena ja yllättävänä tilanteena.

- (2) Sitten kyllä mä muistan, kun Firma2-yhteistyö alkoi, mullakin oli sitten, tuli yhtäkkiä yllättäen, saksalainen esimies, [...] niin oli se jotenkin pettymys silleen – en tarkkaan edes muista kaikkea [...] Ja se koettiin sitten että Firma1:tä oli streamlainattu aika paljonkin. Siellä oli kierroksia ollu ja sitten yhdistyttiin Firma2:n kanssa, niin sitten alkoi taas se kierros ja mä koin että meitä oli karsittu aika kovasti. [...] Että suomalaiset ei niinkun ollut hirveen vahvoja siinä pitämään puoliaan ja oman maansa ja tehtänsä puolia. (Haastattelu, Pekka).

Implisiittisesti Pekka ilmentää inhimillisen toimijuuden (esimiestyöskentely) olevan ensisijaista yhteiskunnallis-taloudellisiin tekijöihin kuten tapahtuneeseen yritysfuusioon ja globaaliin teollisuuden polarisoitumiseen nähden. Pekka odotti (saksalaisen) esimiehen puolustavan tehokkaammin suomalaisen tuotekehityksen jatkumista fuusion jälkeen. Lähiesimiehen muuttuminen yritysfuusion yhteydessä suomalaisesta ikä- ja opiskelutoverista saksalaiseen, ennalta tuntemattomaan henkilöön oli merkityksellinen kokemus eli avaintapahtuma. Yllätyksenä tapahtunut avaintapahtuma muutti primääri- ja sekundääri-vaikutuksen sekundääri-vaikutukseksi (Scollon & Scollon 2004) ja aiheutti Pekalle huolta kielellisen resurssin riittämisestä uudessa tilanteessa. Esimies-alaisuuden vuorovaikutuksessa työntekijä voi herkemmin kokea vieraalla kielellä kommunikoidessaan epävarmuutta kielellisistä resursseistaan, vaikka sitä ei muussa yhteydessä esiintyisikään (Jonsson & Bläsjö 2020).

Kun identiteetti ymmärretään vuorovaikutuskontekstissa kielenkäytön avulla tuotetuksi itsensä asemoinniksi, jonka tavoitteena on tulla tunnustetuksi ja hyväksytyksi yksilönä (Gee 2000), siitä on johdettavissa, miksi Pekka päätyi niinkin vahvaan avaintapahtumaan kuin työpaikan vaihtamiseen kokonaan toiseen yritykseen (esimerkki 3).

- (3) Olihan se sellaista sulle, mulle, sulle, mulle, että siitä jäi vähän sellainen ikävä kuva. Kyllä se mullekin vahvasti vaikutti siihen, että mä koin, että eiköhän tää ole nähty tää Firma1-juttu nyt. (Haastattelu, Pekka).

Jäsentäessään työvuosiaan saksalaisen yrityksen kanssa yhdistyvässä ja sittemmin yhdistyneessä IT-alan yrityksessä (Firma1) Pekka ei etene kertomuksessaan kansallisten elementtien yläpuolelle eikä mitä ilmeisimmin päässyt kokemaan yhdistymisen mukana tuomaa laajentunutta me-käsitystä.

Koronaviruspandemian myötä tapahtunut siirtymä täyteen teknologiavälitteiseen vuorovaikutukseen nousee Pekan haastattelussa avaintapahtumaksi. Tilanne innoittaa Pekan muistelemaan harjoitteluaikaansa Saksassa ja silloista teknologisoitumisastetta Suomeen verrattuna. Pekka pääsee näin työstämään omassa toimijahistoriassaan toteutumattomaksi jäänyttä mahdollisuutta työskennellä saksankielisessä yhteisössä, jossa toimimiseksi hän panosti kielitaitoon ja hakeutui opiskeluaikana harjoitteluihin sen autoteollisuuteen. Pandemian esiin tuomat piirteet saksalaisesta yhteiskunnasta ja yksilötasoisesta vuorovaikutuksesta legitimoivat hänen aiempia elämänhistoriallisia ratkaisujaan. Erot suomalaiseen yhteiskuntaan näyttäytyvät Pekan jäsentämänä etenkin digitaalisuuteen, tietoturvan säilymiseen ja toimijuuteen liittyvissä tekijöissä (esimerkki 4).

- (4) Suomalainen toimii niin, että se käyttää talonpoikaisjärkeä, eikä sitä struktuuria. Ja se on paljon ketterämpää ja nopeempaa. [Strukturi] on aika työllistävää, jos siellä pitää olla jonkun rakennetta tekemässä ja kehittämässä. Ja se ei oikein pysy mukana

nykyajassa, koska tulee uusia teknologioita. Meilläkin Firmassa 3 joka suunnittelijalla on läppärit ja sitten tiedän yhden talon, jonka pääkonttori on Sveitsissä. Niin suomalainen yksikkö oli tota [ehdottanut] että siirrytään etätöihin. Niin – ei-ei-ei-ei-ei ---- ei se voi onnistua. Ne ei luottanut niihin työntekijöihin. (Haastattelu, Pekka).

Pekan kerronnassa merkitykselliset avaintapahtumat konstruoivat hänen toimijahistoriaansa (Scollon & Scollon 2004) mm. työpaikkamuutoksina. Erityisesti yritysfuusion aiheuttama avaintapahtuma (esimiesmuutos) näyttäytyy Pekan kerronnassa tilaan liittyvänä pysäkinä de Saint-Georgesin (2005) hahmottelun mukaisesti.

Tuomon kerronnassa avaintapahtumiksi nousevat tilanteet, joissa saksalaiset kollegat ovat ohjeilla tai palautetta antamalla pyrkineet vaikuttamaan vuorovaikutusjärjestykseen positioimalla hänen asemaansa suhteessa esimieheen (ks. myös esimerkki 14). Tuomon toimijuus muuttui kyseisten avaintapahtumien myötä: hän aloittaa nykyään sähköpostit kuulumisten kysymisellä ja välttää kommentointia, joka voidaan tulkita esimiehen oikaisemiseksi.

4.2 Avaintoimijoiden jäsenyyksiä toimintaympäristöstä

Nostin aineistosta tarkasteluun erityisesti kolme toimintaympäristöihin liittyvää diskurssia: kielellinen ympäristö, fyysinen ympäristö ja teknologinen siirtymä. Kuten monissa muissakin teknologiayrityksissä (Räisänen 2020), Pekka ja Tuomo käyttävät pelkästään englantia liikeviestinnän kielenä, kun suomen kielen lisänä tarvitaan vierasta kieltä. Molemmat osaavat saksaa, mutta pitävät itsestään selvänä, että englannin kielellä on business lingua francan (BELF) asema virallisissa yhteyksissä.

Esimerkissä 5 Tuomon käyttämät workshop-, thinktank-, trust- ja konsensus-termit viittaavat myös yrityksen ”kieleen” eli siihen, miten yrityskuvaa tuotetaan.

- (5) Sitten on myös saksalaisia, että oikeasti koko tiimillä mietitään, mitä tehdään. On workshoppeja ja innovaatiothinktankeja ja muita. Oikeasti tulee se mieli, että yhdessä luodaan ”trust ja konsensus” siitä, mitä tehdään. Vaikka tietenkin saksalaisen kulttuurin mukaisesti pomo on se, joka tekee päätökset. (Haastattelu, Tuomo).

Kielen merkitystä arvioidessaan Pekka ja Tuomo yhtyvät molemmat yhteiskuntatieteeseen diskurssiin englannin kielen ylivoimaisuudesta tieteessä ja liike-elämässä. He myös kokevat internetin vauhdittaneen tekniikan kielen muuttumista englanniksi. Sen sijaan he rakentavat erityyppiset diskursiiviset konstruktiot saksan kielen asemasta ja tulevaisuudennäkymistä IT-alalla. Pekan jäsenyys saksan kielen tilanteesta tekniikan alalla on negatiivissävytteinen, mitä esimerkki 6 kuvastaa.

- (6) Saksahan on ollut konetekniikan kieli. [...] Kirjat on alunperin Saksasta, ne on tullut Suomeen ja ne on käännetty. Kyllä se valta on aika paljon siirtynyt anglopuolelle.

Nyt kun netti on, niin ihmiset meilläkin hakee sen tiedon netistä ja ei siellä mitään saksalaisia kirjoja lueta. Ja jos on saksankielisiä nettisivuja, niin ei monikaan saksaa ymmärrä, niin siinä mielessä se mitä USA:ssa kirjoitetaan – tai intialaiset kirjoittaa – englanninkielellä, niin kyllähän ne tulee sieltä netistä esille. Niin ei ne saksankieliset tekstit tuu, ei googletranslatoria käytetä, että saksankieliset tekstit luettaisiin. Kyllä se käytännössä on niin, että saksankieliset on menettänyt merkitystään myös tekniikan puolella sen takia, että englanti jyllää, se on firmojen virallinen kieli lähes kaikkialla. (Haastattelu, Pekka).

Tuomon jäsenys on myönteisempi. Hän käyttää englanninkielisiä ja saksankielisiä käsitteitä (esim. *trust; Pünktlichkeit, vier-Augen-Prinzip*) positiivisävytteisesti. Tuomon diskursiivinen konstruktio perustuu yhteneväisyyksien painottamiselle (oppihistoria ja akateeminen perinne), josta on apua ja hyötyä kulttuurien välisissä kohtaamisissa.

Yhdistävät tekijät luovat myönteistä pohjaa vuorovaikutukselle, tapahtuipa se ammatillisessa yhteydessä (esimerkki 7) tai vapaa-ajalla.

- (7) [Kun] keskustellaan esim. teknisistä yksityiskohdista niin koko suomalainen insinööri- ja koulutusjärjestelmä ja -kasvatus perustuu saksalaiseen traditioon. Minusta silloin kun insinöörit keskustelelee yksityiskohdista, niin minusta me ollaan hyvin lähellä toisiaan. Mutta siltä voisi sanoa, että mitä enemmän siitä mennään tällaiseen johtamiseen tai niinku bisnekseen tai ehkä enemmän keskustellaan muusta kuin tekniikasta niin siellä alkaa tulla niitä eroja. Ja vielä jos mietitään tekniikkaa, niin akateeminen konteksti, johon kuuluu dialogi ja tällainen vertaisarviointi ja kritiikin esittäminen, niin siinä me ollaan hyvin lähellä toisiamme. (Haastattelu, Tuomo).

Saksan kielen osaamiselle annettu merkitys ja sen muuttuminen ovat osa laajempaa sosio-kulttuurista ja globaalitaloudellista kontekstia. Negaatioiden kautta tuotetut lausumat kuvastavat yhteiskunnallista tai kulttuurista olettaa, että vaivannäöstä ja panostuksesta tulisi koitua aikoinaan oletusarvona pidettyä hyötyä myös muuttuneessa maailmantilanteessa. Pekan jäsenys (esimerkki 8) ilmentää, että saksan kielen asema tekniikan maailmassa on hänelle merkityksellinen.

- (8) Se miten mä muistan silloin 20 vuotta sitten kun aloitin, niin silloin painotettiin, kuinka tärkeä saksa on. Mutta nyt sitten huomaa, ettei sillä paljoa ole merkitystä. En mä siitä hyödy, saksan kielen taidosta enää juuri mitään. Se on sellaista, mitä tuolla taustalla tapahtuu koko ajan lisää ja lisää. Englannin kieli on niin kuin niin vahva. Netti hyötyy, tai siis niin kuin se vahvistaa englannin kielen juttua. (Haastattelu, Pekka).

Asiantuntijoiden lausumat kuvaavat, miten fyysinen toimintaympäristö jäsentää sekä vuorovaikutusjärjestystä että ilmeneviä diskursseja. Esimerkissä 9 Tuomo

havainnollistaa, miten saksalaiselle yrityskulttuurille tyypillinen rakenteellinen piirre vaikuttaa kommunikaatioyhteyteen.

- (9) Huomaan, että kommunikaatio toimii hyvin, jos te olette samalla organisaatiotasolla, se on helpompi. Kommunikointi ylös- ja alaspäin tällaisessa yritysorganisaatiossa, siellä on erilaista. Tästä on hyvä esimerkki sellainen, että jos saksalainen esimies ja esimiehet, niin saksalaisessa toimistossa heillä oli erillinen oma kerros. Jotta pääset tapaamaan heitä, niin sinun pitää pyytää heidän assistenttiltaan, että avaa oven tai päästää sinne. Eli että se on jo sellainen "access" [pääsy] siihen keskusteluun. (Haastattelu, Tuomo).

Pekan jäsentämä kokemus kommunikaatioyhteydestä suomalaisen esimiehen kanssa edustaa toista ääripäätä. Yhteys esimieheen syntyy päätä kääntämällä eikä siinä tarvita siirtymää, ajanvarausta tai merkittävää miettimistä, miten asiansa kielellisesti esittää, kun toimijahistoria (tässä yhteinen opiskeluhistoria) tukee kokemusta, että yksilö tulee ymmärretyksi.

Konkreettisen tilaan liittyvän osallistujien asetelman lisäksi saksalaista toimijahistoriaa ylläpitävä hierarkia näkyy organisaatiokaaviossa (Firma B:ssä haastateltavan Pekan edustamasta tasosta yhdeksän porrasta ylöspäin ja ylimpänä toimitusjohtaja) ja puhuttelussa, jota esimerkki 10 kuvastaa.

- (10) Saksalainen esimies, jonka kanssa tehtiin kaksi vuotta yhteistyötä, niin me ei tehty koskaan sinunkauppoja. Hän oli aina "Herr Doktor". [...] Hierarkia ei ole vain se hierarkia, joka näkyy organisaatiokaavioissa. Saksalainen arvostaa koulutusta. Jos olet "Herr Doktor" tai "Herr Professor", niin silloin sinut otetaan huomattavasti vakavammin kuin mitä jos et ole. (Haastattelu, Tuomo).

Esimerkki havainnollistaa, miten hierarkia voidaan pitää yllä kielellisesti eksplisiittisesti (puhuttelu) sekä implisiittisesti (kokemus vakavasti ottamisesta).

Organisaatiokaaviossa ja fyysisessä ympäristössä ilmenevä hierarkia ei ole ainoa konteksti, jossa ilmenee Tuomon jäsenyyden perusteella vuorovaikutusjärjestyksen konstruointia saksalaisessa yrityskulttuurissa. Esimerkki 11 kuvastaa, miten hierarkiaa ylläpidetään etukäteen tarkasti määritellyn struktuurin avulla.

- (11) Tässä näkyy myös se, että sitten kun ollaan etänä, niin saksalaiset kollegat haluaa enemmän, että kaikki on järjestyksessä. Ja tokihan, että kun pidät etäkokouksia, niin että se toimii, sen pitää olla järjestyksessä. Silloin pitää olla tarkemmat – pitää olla etukäteen kokouslistat ja pitää olla minitsit ja miten jaat dokumentteja ja muita. Luulen, että nyt covid-aikana tämä vaan nyt korostuu. Saksalaiset pitää vielä enemmän kiinni siitä, että pitää olla "in Ordnung" [järjestyksessä]. Yhdessä ruudussa on puhuva pää tai puhuvat päät toisessa sulla on chatti-ikkuna ja questions

and answers, tuossa sulla on dokumentit ja ennen palaveria [niiden] pitää olla siellä. Pitää olla järjestys. Silloin voi keskittyä, se on itseasiassa vahvuus. Covid-aikana se auttaa näitä etäpalavereita. Silloin kun ei olla samassa tilassa ja muuta. (Haastattelu, Tuomo).

Palavereiden muututtua kokonaan teknologiavälitteisiksi saksalaisten toivoma selkeys rakenteissa ja vuorovaikutusjärjestyksessä on Tuomon mukaan korostunut. Merkityksellinen vuorovaikutusjärjestykseen liittyvä elementti on asenne, jonka voisi arkikielellä kuvata tilannetajuna tai joustavuutena. Avaintoimijan jäsenyyksen mukaan kommunikaatiota saksalaisten kanssa tukee sopeutuminen heidän yksityiskohtaisempaan ja säännellympään toimintastruktuuriinsa.

Myös Tuomon jäsenitys kahdenkeskisen palaverin kulusta (esimerkki 12) heijastaa asiakeskeisyyttä ja Tuomon mukautumista olosuhteisiin.

- (12) Eilen illalla juttelin Münchenin alueelta olevan insinöörin kanssa. Se oli niin, että kun kysyin, että mitä kuuluu ja niin hän rupesi saman tien listalta esittämään kysymyksiä. Lopuksi sanoin, että me ollaan vaan käyty kysymykset läpi, niin hän sanoi, että kyllä, palataan parin viikon päästä asiaan. Siinä ei muusta keskusteltu kuin asiasta. Oikein hyödyllinen keskustelu ja tehokas, 45 min. (Haastattelu, Tuomo).

Asiakkaiden ja toimittajien kanssa käytyä vuorovaikutusta Tuomo kuvailee ”pedanttiksi ja pragmaattiseksi”. Molempien haastateltavien jäsenitys saksalaisten kanssa käydystä kahdenkeskisestä asiantuntijavuorovaikutuksesta korostaa asiakeskeisyyttä. Esimerkissä 13 Tuomo kuvaa, miten tunteisiin ei tule vedota työtilanteissa.

- (13) Yksi saksalainen kollega sanoi kun [...] esittelin jotain projektia tai ideaa, ja ajattelin, että esittelen sen niin, että minkälaisia tunnelmia se esittää. Niin saksalainen kommentoi, että meidän yrityksessä ei, yleensä sä et pysty myymään ideoita sillä, että sä vetoat tunteisiin tai motivaatioon. Sen pitää olla ”pünktlich” [täsmällinen] sen pitää olla fakta-argumentoitu. Älä yritäkään käyttää tällaisia mielikuvia. (Haastattelu, Tuomo).

Avaintoimijat pitävät primääriä vuorovaikutusta ensisijaisena ja tuovat esille, että työympäristön toimintakulttuurin tunteminen edistää vuorovaikutusta.

4.3 Työyhteisön jäsenten keskinäiset suhteet

Haastatteluaineiston perusteella haastateltavien merkitykselliset kokemukset vuorovaikutuksesta saksalaisten kanssa ovat pääosin henkilösuhteista oman yrityksen sisäältä. Haastattelussa asiantuntijat refleктоivat reaktio- ja toimintatapojaan, joka liittyy saksalaisten kanssa käytyyn vuorovaikutukseen. Esimerkit osoittavat, että

vuorovaikutusjärjestykseen vaikuttavat moninaiset seikat toimijahistoriasta fyysisiin olosuhteisiin. Eri kulttuuriympäristöjen kasvatit tunnistavat toistavansa omalle työkuulttuurilleen tyypillistä vuorovaikutusjärjestystä (Jonsson & Blåsjö 2020). Sen lisäksi, että suomalainen toimija asemoi itse itseään (esimerkki 14), myös saksalainen kollega asemoi haastateltavaa tiettyyn positioon.

- (14) Palaverin jälkeen saksalainen Dieter sanoi, että Tuomo, huomaisitko mitä teit tuossa palaverissa, olit ääneen eri mieltä meidän esimiehen kanssa: "Etkö tiedä, että tässä kulttuurissa et ole sellaisessa asemassa, että voisit ottaa kantaa esimiehen esittämään ideaan tai muuhun?" Ja minä en edes tyrmännyt sitä. Se ei ollut niin, että olisin hyökännyt sitä vastaan. Siinä tapaamisessa ja palaverissa olin aidosti eri mieltä ja sanoin, miten sitä voisi kehittää. (Haastattelu, Tuomo).

Haastattelusta käy ilmi, että haastateltava on saksalaisen kollegan näkökulman pohjalta reflektoinut toimintatapaansa ja päätenyt tulkintaan, että saksalaisessa yrityskulttuurissa kuvaillun tapaiset, hyvin teknisetkin erimielisyydet hierarkkisesti ylemmänä olevien kanssa hoidetaan "briiffaamalla" esimiestä kahdenkeskisesti ennen palaveria.

Aineiston perusteella suomalaisten ja saksalaisten kommunikatiiviset erot, mm. tarkkuusvaatimus vuorovaikutusjärjestyksestä, korostuvat teknologiavälitteisessä toiminnassa. IT-alalla on jo vuosien ajalta kokemusta teknologiavälitteisestä vuorovaikutuksesta, mutta siirtymä pandemian myötä täyteen teknologiavälitteiseen vuorovaikutukseen oli kuitenkin merkittävä muutos (esimerkki 11).

Avaintoimijan jäsenyyksen mukaan kommunikaatiota saksalaisten kanssa tukee heidän yksityiskohtaisemman ja säännellymmän struktuurinsa omaksuminen.

Esimerkissä 15 Tuomo havainnollistaa, miten hänen vuorovaikutuksensa konstruointiin on vaikuttanut saksalaisten kumppaneiden antama palaute sähköpostiin vastaamisesta.

- (15) Minun saksalaiset kollegat ja muut [...] oli se väline sitten puhelin tai sähköposti tai joku muu, usein he kokee, että jos he kysyy Suomesta, niin se menee mustaan laatikkoon ja saattaa olla, että sieltä ei koskaan tule mitään vastausta. [Saksassa] on se kulttuuri, että jos kysyt jotain, niin sieltä tulee vastaus yleensä samana päivänä tai ainakin seuraavana päivänä. Jos he ei vastaa, niin tulee vastaus – ystävällinen vastaus – että palataan tähän ensi viikolla. Usein suomalaiselta ei tule mitään. [...] Saksalaiset kollegat koki tämän todella tylyksi ja huonoksi käytökseksi. Sivistymättömäksi käytökseksi. Ja minä muuten opin siitä, että nykyään vastaan kaikkiin sähköposteihin. (Haastattelu, Tuomo).

Sähköpostien muodossa on Tuomon mukaan kulttuurista eroa. Hänen kokemuksensa mukaan saksalainen työkuulttuuri eroaa sikäli suomalaisesta, että sähköpostiin

kuuluu aina puhuttelulla aloittaminen ja pieni kohteliaisuus ennen asiaan siirtymistä. Sama aloitusrakenne näkyy hänen mielestään täyteen teknologiavälitteisyyteen siirtymisen myötä etäpalavereissa (havainnollistuu esimerkissä 11).

Itsensä asemointi vuorovaikutuksessa saksalaisten kanssa näyttäytyy Pekan osalta aineistossa hyvin johdonmukaisena. Hän on positioinut itsensä koko ammatillisen uransa saksalaisen työyhteisön ulkopuolelle, vaikka on ollut teknisesti sen jäsenenä useaan otteeseen. Esimerkki 16 kuvastaa, miten Pekka odottaa vahvempaa toimijuutta (van Lier 2004) kuin saksalaisella työyhteisöllä on hänelle tarjota:

- (16) Vastuun antaminen oli aika käsittämätöntä, suuri ero saksalaiseen tapaan toimia, missä pistettiin meidät vaikka harjoitteluajaksi Firma B:ssä niinku viilaamaan, viikkokausia viilaamaan ja sahaamaan, ja sitten mä hei, että mähän oon tehnyt tätä koulussa teknisen työn tunnilla, että voinko mä tehdä jotain kehittävämpää. Että siellä ollaan niinku niin lehringia [oppipoika], että se lähti siltä tasolta. (Haastattelu, Pekka).

Esimerkkiä 16 lukuun ottamatta muut Pekan jäsentämät merkitykselliset vuorovaikutustilanteet saksalaisten kanssa ovat tapahtuneet hänen työskennellessään samassa yrityksessä, jossa Tuomo työskentelee. Pekan työkokemus on pääosin muista yrityksistä, mm. saksalaisesta autoteollisuudesta ja toisesta IT-alan yrityksestä, joka toimii saksankielisellä alueella.

Tuomon jäsenitys kuvastaa Pekkaan verrattuna vastakkaiseen suuntaan orientoituvaa, saksalaisten yhteyteen itsensä asemointia. Tuomo vahvistaa tietoisesti tai tiedostamattaan edustamansa yrityksen yhtenäisyyttä ja me-henkeä projisoimalla itsensä myös yritysfuusion ajoista puhuessaan uuden, yhdistyvän yrityksen työyhteisöön (ks. esim. Jones 2005). Tuomon mukaan saksalaisen kanssa on helpompi päästä vuorovaikutusyhteyteen, jos toimijahistoriallinen tausta on yhtenevä, kuten esimerkki 17 kuvastaa.

- (17) Se että olet heidän mielestään samalla tasolla niin se kommunikointi on helppoa. Mutta jos olet ylempänä tai alempana hierarkia- tai koulutus[-akselilla, niin on vaikeempaa]. (Haastattelu, Tuomo).

Tuomo on työskennellyt samassa IT-yrityksessä käytännössä koko työuransa ajan ja edennyt ammatillisesti vuosikymmenten saatossa. Tuomo on tekemisissä saksalaisten kollegoidensa kanssa myös varsinaisen työajan ulkopuolella. Hänen kokemuksensa on, että kulttuurista keskustelemalla ja kiinnostusta niin yleisesti kuin saksalaista kulttuuria kohtaan osoittamalla voi vaikuttaa positiivisesti myös ammatilliseen vuorovaikutukseen. Saksalaisen työtoverin tai yhteistyökumppanin kanssa henkilökohtaisempaan vuorovaikutukseen pääsemiseen vaikuttaa kuitenkin sekä hierarkkinen asema yrityksessä että muodollinen koulutus.

5 Pohdinta ja päätäntö

Tässä tutkimuksessa olen tarkastellut kahden suomalaisen IT-asiantuntijan jäsenystä saksalaisten kanssa käydystä vuorovaikutuksesta. Tarkastelun kohteena ovat olleet neksusanalyttisesta näkökulmasta käsin sekä IT-alalla toimivien asiantuntijoiden kokemukset että vuorovaikutuksen rakentuminen heidän jäsentämäänsä. Samalla olen kartoittanut tekijöitä, jotka luonnehtivat saksalaisten ja suomalaisten vuorovaikutusta IT-alalla. Kartoitusta hyödynnetään seuraavien osatutkimusten tutkimusasetelmien muotoilussa.

Kuten analyysistä käy ilmi, IT-asiantuntijoiden jäsentämässä vuorovaikutuksessa on meneillään monenlaisia virtauksia. Keskinäiset vuorovaikutusjärjestykset yrityksessä järjestyvät uudelleen, kun yhteisö muuttuu esimerkiksi yritysfuusion takia tai toimintaympäristö muokkautuu pandemian myötä. Vakiintuneet vuorovaikutusjärjestykset järkkyvät, kun yhteisöön tulee uusia toimijoita oman toimijahistoriansa kera ja totutut käytänteet asettuvat uusiin uomiin. Kuviossa 1 on hahmoteltu neksusanalyttisten elementtien mukaisia tekijöitä, jotka näyttäytyivät olennaisina suomalaisten ja saksalaisten keskinäisessä asiantuntijavuorovaikutuksessa IT-alalla.

KUVIO 1. Saksalais-suomalainen asiantuntijavuorovaikutus IT-alalla avaintoimijoiden jäsentämänä.

Vuorovaikutusjärjestykseen liittyvistä kartoitusvälineistä keskeisimmäksi nousi toimijuuden rooli (van Lier 2004) vuorovaikutusjärjestyksen rakennusaineena. Toimijuus ilmenee sen tunnustamisen, mahdollistamisen ja siihen kannustamisen, mm. vastuunannon ja luottamuksen sanoittamisen avulla. Primäärin vuorovaikutuksen ensisijaisuus ilmeni sekä haastatellun suomalaisen avaintoimijan kokemuksena

(esimiesvaihdos fuusion seurauksena) että välitteisesti saksalaiselta puolelta (videoyhteys etäpalaverissa). Muiksi vuorovaikutusjärjestykseen liittyviksi elementeiksi nousivat käytetty kieli, toimijuuden asemointi vuorovaikutuksen avulla sekä asenne, jonka voisi arkikielellä kuvailla tilannetajuksi tai joustavuudeksi.

Avaintoimijoiden toimijahistoriasta analyysi nosti esiin heidän suhteensa saksan kielen osaamiseen sekä vuorovaikutukseen liittyvien avaintapahtumien merkityksen heidän työhistorialleen. Haastateltavat nostivat esille, kuinka kulttuuristen yhteneväisyyksien korostaminen vuorovaikutuksessa voi vahvistaa positiivisia yhteyksiä eri kulttuureista tulevien toimijoiden välillä. Keskeisimmät diskurssit tutkimuksessa liittyivät johtajuuteen ja globalisaation vaikutuksiin liikeviestinnässä. Haastateltavat positioivat itseään eri tavoin esiin nousseissa diskursseissa. Toinen haastateltava positioi itsensä keskeisemmäksi toimijaksi työpaikan liikeviestinnän kentässä, kun taas toinen asettui enemmän ulkopuoliseksi toimijaksi.

Parhaimmillaan työyhteisö on vuorovaikutusilmapiiriltään osallisuutta ja toimijuutta mahdollistava sosiaalinen konteksti, jossa kaikki voivat kokea kukoistavansa ja tulevansa nähdyiksi – jopa tunnustetuiksi – vahvuksiensa kautta. Vaikka tässä osatutkimuksessa haastateltiin vain kahta avaintoimijaa, neksusanalyysin soveltaminen avasi heidän kauttaan moninaisen kentän jatkotutkimukselle. Tämä neksusanalyttinen tutkimus jatkuu seuraavassa vaiheessa saksalais-suomalaisen teknologiyhteistyön liikeviestinnän tarkastelulla, jossa etualalla on osallistuva etnografinen havainnointi liikeviestinnän toimintaympäristössä sekä videoanalyysi. Tämä tutkimus on nostanut esiin avaintoimijoiden jäsenyyksiä saksalais-suomalaisen liikeviestinnän käytänteistä. Tutkimuksen seuraavassa vaiheessa tarkastelukulma vaihtuu yhteisölliseen tilanteeseen toimintaan.

Kirjallisuus

- Benwell, B. & E. Stokoe 2006. *Discourse and identity*. Edinburgh: Edinburgh University Press.
- Burke, K. 1969. *Rhetoric of motives*. Berkeley: University of California Press.
- Clarke, A. E. 2005. *Situational analysis: Grounded theory after the postmodern turn*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Davies, B. & R. Harré 1990. Positioning: The discursive positioning of selves. *Journal for the Theory of Social Behaviour* 20 (1), 43–63. DOI: 10.1111/j.1468-5914.1990.tb00174.x
- de Saint-Georges, I. 2005. From anticipation to performance: Sites of engagement as process. Teoksessa R. H. Jones & S. Norris (toim.) *Discourse in action: Introducing mediated discourse analysis*, 155–165. London: Routledge.
- Eskola, J. & J. Suoranta 2014. *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino.
- Gee, J. P. 2000. Identity as an analytic lens for research in education. *Review of Research in Education*, 25 (1), 99–125. DOI: 10.2307/1167322
- Goffman, E. (1961). *Behavior in public places: Notes on the social organization of gatherings*. New York: Free Press.
- Jones, R. H. 2005. Sites of engagement as sites of attention: Time, space and culture in electronic discourse. Teoksessa R. H. Jones & S. Norris (toim.) *Discourse in action: Introducing mediated discourse analysis*, 141–154. London: Routledge.
- Jonsson, C. & M. Blåsjö 2020. Translanguaging and multimodality in workplace texts and writing. *International Journal of Multilingualism*, 17 (3), 361–381. DOI: 10.1080/14790718.2020.1766051
- Kalverkämper, H. 2017. Wiederendeckung des kommunikativen Körpers – Rhetorik, Theatralik und Interkulturelle Wirtschaftskommunikation. *HERMES - Journal of Language and Communication in Business*, 12 (23), 115–152. DOI: 10.7146/hjcb.v12i23.25552
- Kankaanranta, A. 2006. "Hej Seppo, could you pls comment on this!" – internal email communication in Lingua Franca English in a multinational company. *Business Communication Quarterly*, 69 (2), 216–225. DOI: 10.1177/108056990606900215
- Kuusela P. 2001. George Herbert Mead. Pragmatismi ja sosiaalipsykologia. Teoksessa V. Hänninen, J. Partanen & O.-H. Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjää*, 61–78. Tampere: Vastapaino.
- Lankiewicz, H. 2014. From the concept of languaging to L2 pedagogy. Teoksessa H. Lankiewicz & E. Wasikiewicz-Firlej (toim.) *Languaging experiences: Learning and teaching revisited*, 1–32. Cambridge: Cambridge Scholars Publisher.
- Larsen, M. C. 2010. *Unge og online sociale netværk: En nexasanalytisk undersøgelse af medierede handlinger og offentlige diskurser*. Institut for Kommunikation, Aalborg Universitet.
- Larsen, M. C. & P. Raudaskoski 2020. Nexus Analysis as a Framework for Internet Studies. Teoksessa J. Hunsinger, M. Allen & L. Klastrup (toim.) *Second International Handbook of Internet Research*, 815–834. Dordrecht: Springer. DOI: 10.1007/978-94-024-1555-1_18
- Mast, C. 2015. Was ist Unternehmenskommunikation? Teoksessa M. Hundt & D. Biadala (toim.) *Handbuch Sprache in der Wirtschaft*, 3–24. Berlin: De Gruyter.
- Moosmüller, A. 2004. Das Kulturkonzept der Interkulturellen Kommunikation aus ethnologischer Sicht. Teoksessa H.-J. Lüsebrink (toim.) *Konzepte der Interkulturellen Kommunikation. Theorieansätze und Praxisbezüge in interdisziplinärer Perspektive*, 45–67. St. Ingbert: Röhrig Universitätsverlag.

- Müller-Jacquier, B. 2004. 'Cross cultural' versus Interkulturelle Kommunikation. Methodische Probleme der Beschreibung von Inter-Aktionen. Teoksessa H.-J. Lüsebrink (toim.) *Konzepte der Interkulturellen Kommunikation. Theorieansätze und Praxisbezüge in interdisziplinärer Perspektive*, 69–113. St. Ingbert: Röhrig Universitätsverlag.
- Mäkelä, L. 2010. *Verkkokurssi opetuksen ja oppimisen kompleksisena toimintatilana*. Acta Electronica Universitatis Tamperensis, 925. Doctoral thesis (Education). Tampere University Press. <https://trepo.tuni.fi/handle/10024/66570>
- Neuvonen, R. 2019. *Viestintä- ja informaatio-oikeuden perusteet*. Helsinki: Kauppakamari.
- Nishida, K. 1958. *Intelligibility and the philosophy of nothingness*. Tokio: Maruzen.
- Peräkylä, A. (2001). Erving Goffman: Sosiaalisen vuorovaikutuksen rakenteet. Teoksessa V. Hänninen, J. Partanen & O.-H. Ylijoki (toim.) *Sosiaalipsykologian suunnannäyttäjät*, 347–364. Tampere: Vastapaino.
- Quist, P. 2008. Sociolinguistic approaches to multiethnolect. Language variety and stylistic practice. *International Journal of Bilingualism*, 12 (1–2), 43–61. DOI: 10.1177/13670069080120010401
- Reuter, E. 2003. Training mündlicher Berufskommunikation. Zur Methodologie gesprächsanalytisch fundierter Kommunikationstrainings. Teoksessa E. Reuter & M.-L. Piitulainen (toim.) *Internationale Wirtschaftskommunikation auf Deutsch. Die deutsche Sprache im Handel zwischen den nordischen und den deutschsprachigen Ländern. Nordeuropäische Beiträge aus den Human- und Gesellschaftswissenschaften* 23, 345–369. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Räisänen, T. 2018. Translingual practices in global business. A longitudinal study of a professional communicative repertoire. Teoksessa G. Mazzaferro (toim.) *Translanguaging as everyday practice*, 149–174. Cham: Springer. DOI: 10.1007/978-3-319-94851-5_9
- Räisänen, T. 2019. Discursive identity work and interculturality during blue-collar work practice abroad: Finnish engineering students as language learners and users. Teoksessa M. Howard (toim.) *Study abroad, second language acquisition and interculturality*, 75–102. Bristol: Multilingual Matters.
- Räisänen, T. 2020. The use of multimodal resources by technical managers and their peers in meetings using English as the business lingua franca. *IEEE Transactions on Professional Communication*, 63 (2), 172–187. DOI: 10.1109/TPC.2020.2988759
- Räisänen, T. & A. Kankaanranta 2021. The use of English as corporate language in global knowledge work over a 15-year business career. *European Journal of International Management*, Online First. DOI: 10.1504/EJIM.2020.10028833
- Scollon, R. 2001. Action and text: Toward an integrated understanding of the place of text in social (inter)action. Teoksessa R. Wodak & M. Meyer (toim.) *Methods in critical discourse analysis*, 139–183. London: Sage.
- Scollon, R. & S. W. Scollon 2004. *Nexus analysis: Discourse and the emerging internet*. London: Routledge.
- Skovholt, K., A. Grønning & A. Kankaanranta 2014. The communicative functions of emoticons in workplace E-Mails: :-). *Journal of Computer-Mediated Communication*, 19 (4), 780–797. DOI: 10.1111/jcc4.12063
- Tiittula, L. 1987. *Wie kommt man zu Wort? Zum Sprecherwechsel im Finnischen unter fremdsprachendidaktischer Fragestellung*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Tiittula, L. 1993. *Kulttuurit kohtaavat. Suomalais-saksalaiset kulttuurierot talouselämän näkökulmasta*. Helsinki: Helsingin kauppakorkeakoulu D-190.

- Tiittula, L. 1999. Stereotype in interkulturellen Geschäftskontakten. Zu Fragen der deutsch-finnischen Geschäftskommunikation. Teoksessa J. Bolten (toim.) *Cross Culture: interkulturelles Handeln in der Wirtschaft*, 173–184. 2. uudistettu painos. Sternenfels: Verlag Wissenschaft und Praxis.
- Tiittula, L., M.-L. Piitulainen & E. Reuter 2007. Die gemeinsame Konstitution professioneller Interaktion. Teoksessa L. Tiittula, M.-L. Piitulainen & E. Reuter (toim.) *Die gemeinsame Konstitution professioneller Interaktion*, 9–24. Forum für Fachsprachenforschung 77. Tübingen: Narr.
- Tuomi, J. & A. Sarajärvi 2018. *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.
- van Lier, L. 2004. *The ecology and semiotics of language learning*. Dordrecht: Kluwer Academic Publishers.
- van Lier, L. 2010. The ecology of language learning: Practice to theory, theory to practice. *Procedia to Social and Behavioral Sciences*, 3, 2–6. DOI: 10.1016/j.sbspro.2010.07.005
- Varhelahti, M. & M. Mikkilä-Erdmann 2016. Viestintää teknologian välityksellä asiantuntijaverkostoissa. *Media & Viestintä*, 39 (3), 161–183.
- Vasconcelos, A., B. Sen, A. Rosa & D. Ellis 2012. Elaborations of grounded theory in information research: Arenas/social worlds theory, discourse and situational analysis. *Research Methodology in Library and Information Studies*, 36 (112), 120–146. DOI: 10.29173/lirg497
- Virtanen, M. I. & P. Hiidenmaa 2020. Tekstintutkimus. Teoksessa M. Luodonpää-Manni, M. Hamunen, R. Konstenius, M. Miestamo, U. Nikanne & K. Sinnemäki (toim.) *Kielentutkimuksen menetelmiä I–V*, 831–854. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Vygotsky, L. 1978. *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge, MA: Harvard University Press.